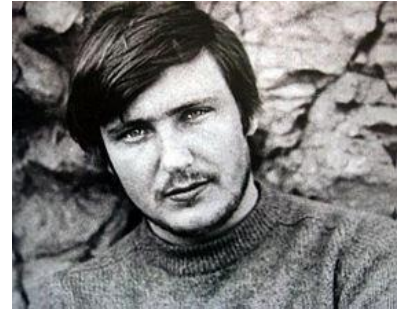

53-тя Орликіяда

Червона Рута: Музична (Р)еволюція

45 років тому пісня Володимира Івасюка «Червона Рута» пролунала по світі і вразила душу кожного українця. Запрошуємо з нами відзначити цей важливий момент в розвитку української пісні на 53-тій Орликіяді. Ми розглянемо життя та творчість Івасюка і його вплив на еволюцію сучасної української музики.

Щиро дякуємо Василеві Гречинському, який готував цьогорічні матеріали. Пан Гречинський - мистецький керівник і диригент українського хору «Думка» в Нью Йорку. Василь Гречинський здобув вищу освіту, диплом хорового диригента та викладача-спеціаліста з хорової музики у Львівській Консерваторії. Згодом поглибив свої студії з мистецтва диригування у Московській Консерваторії ім. П. Чайківського, та у Вестмінстер Коледж Хорової Музики при Райдер Університеті у Нью Джерзі. Під диригентурою Василя Гречинського хор «Думка» виступив в Нью Йорку в Аліс Таллі Голл, Карнегі Голл, катедрі св. Патрика та в інших концертних залах та церквах.

Крім статті пана Гречинського, також подаємо п'ять пісень Володимира Івасюка. Пісні та додаткові коментарі є частиною матеріалів і обов'язкові до вивчення.

Для натхнення пропонуємо переглянути:

- Фестиваль «Червона Рута» (<http://chervonaruta.info/>)
- «Проект Івасюк. Перезавантаження» (<https://uk-ua.facebook.com/ProjektIvasyuk>)
- Сторінки пам'яті Володимира Івасюка (<http://www.ivasyuk.org.ua/main.php?lang=uk>)
- Меморіальний музей Володимира Івасюка

До скорої зустрічі на Орликіяді!

СКОБ! Отчизна Зове!

Василь Гречинський

«Пісня буде поміж нас»
Володимир Івасюк

ПОВЕРНЕННЯ ЗІ СПОГАДІВ У ЖИТТЯ

Наш народ у своїй тисячолітній історії має чимало прикладів діяльності мистців, чий духовний доробок став культурним надбанням всієї нації. Чиї світи творчості володіли такими силами духовної наповненості, щоб у щоденному леті опускали на свій національний ґрунт, кожного разу, нагадуючи, хто ми є, звідки ми, з якої духовної криниці черпаємо сил на дальшу подорож життя?

Одним з таких могутніх чинників енергії для людської душі є пісня, яка супроводжує людину від народження впродовж її всього земного шляху, дає наснагу жити і творити.

Такої великої сили духовної енергетики володіє і пісня, створена Володимиром Івасюком. Пісня благородства і любові з перших звуків перенесе тебе в обійми яскравих зірок, зелених гір. Понесе на зустріч незбагненим відчуттям прекрасного, навстіж відкриє світлицю музики для кожного, хто шукає добра, шляхетності, віри у своєму житті, окрилить помислами.

Доля вибрала Івасюка, щоб створити *Пісню*, яка обрмить рух моменту життя всього народу, розкриє його благородну душу, втілить подію світлого, поверне пам'ять, поведе дорогами самоповаги. Його *Пісня* засвідчить, що народ, у глибині якого народився такий творець, має славу історію та заслуговує на щасливе майбутнє.

Він творив для народу і з глибини духовних надр народу черпав наснагу для своєї творчості. Набирався мудрості у своїх батьків на дорогу життя. Вслуховувався в шум буковинських лісів, в гомін сивих Карпат, у спів Черемоша, в співучий Буковинський край, звідки він вийшов. Ходив тими стежками, на яких пройшло дитинство і юність композитора, поета, прозаїка і драматурга Сидора Воробкевича. Був закоханий у красу своєї землі, з якої як письменник, поет, громадський діяч, предвісник українського національного відродження Буковини Юрій Федькович, увібрав дуже багато і трансформував те, що напрацювали попередні покоління українців.

Доля пов'язала його з народженням *Нової Пісні*, в якій світ власного художнього мислення невидимо з'єднав з образним мисленням народної міфології, традиції, звичаїв, мови. Всебічно охопив найтонші відтінки людської душі з широким спектром переживань, почуттів, любові. В силу свого геніального таланту органічно поєднав фольклорні елементи мелодики з імпульсивною ритмікою, свіжою гармонічною структурою. В *Пісні* Івасюка творчі елементи безпосередньо впливають зі слова, зміст якого стає основою мелодичної та ритмічної структури. Слово вводить творчу канву композитора у мелодичну концепцію пісні з її інтонаційними і тональними наголосами. Пісня стає таким природним творінням, що в один момент перестаєш замислюватися над змістовим чи мелодійним початком і тільки насолоджуєшся перфекцією високого мистецтва. Вражає та довершність, що в основі наближає *Пісню* до найвищої форми піснетворення, яка притаманна тільки формам творення народу. Кожного, хто хоч раз почув або заспівав *Пісню* Івасюка, вже не покине чар захоплення нею. Пережите заохотить знову повернутись у світ збагненого і незбагненого пориву душі. Його

поправу називають основоположником української естрадної пісні. Закладені Івасюком нові естетичні ідеї, новаторські основи форми пісні з свіжими елементами мелодики, ритміки, спектром образів створили благородний ґрунт для розвитку нового напрямку жанру пісні, відкрили нову сторінку української пісенної культури. У *Пісні* Івасюк зуміє трансформувати на український духовний ґрунт нові віяння європейської популярної музики – французького шансону, італійської естрадної музики, британського року з творчості «Бітлз». Йому випаде доля зайняти місце українського Шуберта, для якого як і для Великого австрійця *Пісня* стала формою висвітлення духовного світу свого народу і на тих цінностях підняла *Пісню* до світових зразків.

Творив Івасюк, коли час у суспільному просторі не рухався. Коли зачерствіле ідеологічне підґрунтя буйно рясніло бездушністю, безпам'ятністю, бездарністю. Коли здавалось, що все застигло і поринуло у літаргійний сон. Тоді, коли кожною своєю піснею, кожним днем свого мислення розбуджував той час, щоб не дати душі народу задрімати. Він творив у час тоталітарного панування ідеології радянського зразка з її ідолопоклонством вождям терору, возвеличенням титульної нації, яка породила цих вождів. У той час, коли нищівна машина системи розправлялася з найменшими проявами національної самобутності, послідовно витирала з пам'яті народної імена діячів українського національного Відродження, - Алли Горської, Олекси Тихого, Миколи Зварича, Юрія Литвина, Івана Світличного, Івана Дзюби, Євгена Сверстюка, В'ячеслава Чорновола, Леся Курбаса, Олександра Довженка, щоб у такий спосіб позбутися національної ідентичності, мови, культури. Бути українським мистцем подуху і творити для свого народу – це свідомо йти на конфлікти з режимом, ставати в опозицію до системи. В цій атмосфері пануючої бездуховності, витравленні національної свідомості, кожна пісня Івасюка була вбивчою для того часу і його творців. Вона зрушує у свідомості людей почуття ширості, відчуття своєї гідності, утверджує у народній пам'яті любов до мови, традицій. Глибоко – народна *Пісня* молодого буковинця стає дуже близька народу, стає піснею української землі.

Пісня Івасюка, як енергетичне поле національного духу також стає співучасницею суспільного моменту культурного руху (поетів, художників, публіцистів, істориків, діячів культури) в боротьбі за насильницьку русифікацію української національної культури. Разом зі словом Тараса Шевченка, Василя Симоненка, національними ідеями Шістдесятників продовжує стояти в обороні національної ідентичності як фундаментальна ланка у моментах пробудження національного Відродження українського народу.

Народився майбутній композитор 4 березня 1949 року у м. Кіцмані на Буковині у сім'ї Михайла і Софії Івасюків. Хлопчика назвали Володимиром, на честь батькових улюблених поетів Сосюри й Самійленка. Вже у трьохрічному віці проявляє велику увагу до музики, з захопленням вслуховується у спів хору чи шкільної оркестри, на репетиції яких брали його батьки. У 1954 р., коли у м. Кіцмані відкрили музичну школу п'ятирічний Володя поступає на навчання до неї. Зі спогадів батька: «На вступному іспиті з поміж багатьох пісень, які знав, заспівав «Вечірню пісню» Кирила Стеценка і приймальна комісія одноголосно зарахувала його до підготовчого класу, де починає опановувати гру на скрипці». Вже через рік, досягнувши неабияких успіхів гри на цьому інструменті, демонструє свою майстерність виступами на різних культурних заходах перед громадськістю міста. За це земляки нагородили талановитого хлопця справжньою німецькою скрипкою, яку Володя отримав у подарунок. Після закінчення шостого класу школи, поступає на навчання в Київську музичну школу обдарованих дітей імені

Миколи Лисенка. У новому середовищі Володимир найбільше вражає всіх своєю працьовитістю, щоденними шести-семигодинним заняттями, опановуючи інструмент. Особливі обставини проживання, виснажлива праця над собою позначились на здоров'ї Володимира і він – відмінник після першого семестру, змушений повернутися додому у Кіцмань, де продовжив навчання у середній школі та музичній по класу фортепіано. Притаманна йому риса захоплення направляє його на вивчення усього, що стосується музики, грає годинами на роялі, яке подарував йому батько на його 12-річчя, робить перші спроби компонувати, записує народні пісні. Як згадує батько Володимира: «Був дуже успішним учнем у школі, добре знав математику й фізику, історію, хімію, любив літературу, писав вірші. Крім цього був ще й здібним художником – намальований ним портрет Т.Г. Шевченка, довго експонувався в його рідній школі». У п'ятнадцять років почав писати свої перші пісні. Але не все задовольняло його вибагливий смак. З написаного залишились «Колискова» на вірші батька і «Мені шістнадцять літ». Останню надіслав на обласний конкурс самодіяльної пісні й отримав премію. Це була його перша нагорода за творчість, яка надихала на успіхи. Дев'ятикласником Володимир збирає у своїй школі гурт дівчат і хлопців і створює ансамбль «Буковинка» - один з перших молодіжних ансамблів пісні в країні. У репертуарі ансамблю – пісні Мирослава Скорика, Олександра Білаша також пісні Володимира Івасюка – «Ласкаво просимо», «Моя пісня», «Буковинка». Молодіжний колектив супроводжує успіх. Його запрошують на виступи в Чернівці, Київ, твори звучать по радіо. За перемогу у Республіканському конкурсі ансамбль «Буковинка» нагороджений поїздкою по Дніпру. Попри заняття музикою, справи у школі йшли прекрасно. Володимир відмінник по всіх предметах і йому з небагатьох випадає можливість закінчити школу з золотою медаллю. Але прикрий випадок перекреслює плани на майбутнє. Одного вечора, під час прогулянки по парку, хтось з групи хлопців, в якій був Володимир, закинув картуза на бюст Леніна. Полізли знімати, а бюст, виявився добре не закріплений, і невдовзі опинився на землі. За «повалення вождя» хлопцям дали 15 днів перебування у міліції, відкрили «справу Івасюка». Наслідки від вдіяного передбачали катастрофу у житті юнака – йому загрожувало виключення зі школи, позбавлення атестату середньої освіти. У справу втрутились батьки, вчителі, люди, які бачили у Володимирі непересічний талант, щоб якимось чином допомогти хлопцеві вийти з цієї жахливої ситуації. На щастя, знайшлася людина, на той час вже відомий український артист, теж буковинець, Іван Миколайчук, який посприяв полагожденню справи. Володимирі дали можливість закінчити школу, але без золотої медалі.

Невдовзі, сім'я переїздить до Чернівців, де Івасюк поступає на навчання до Чернівецького медичного інституту. Але хтось доніс про «справу Івасюка» і його виключають з лав студентів. Він не падає духом, а продовжує боротьбу за своє майбутнє, іде працювати слюсарем на завод «Легмаш», одночасно навчається на заочному відділенні Чернівецького музичного училища. Коли на заводі про нього дізнались, що він музикант, доручають створити і вести заводський хор. Невдовзі під керівництвом Володимира цей хор починає займати перші місця на оглядах художньої самодіяльності. У великому репертуарі хору знаходиться місце і для Івасюкових пісень: «Батьківщина моя», «Гам за горою, за крем'яною», «Капелюх», які залюбки виконуються хористами. Тодіж під псевдонімом «Весняний» надіслав на обласний конкурс пісні «Відлітали журавлі» на вірші поета Володимира Миколайчука та «Колискову для Оксаночки» на власні вірші. За пісню «Відлітали журавлі» удостоєний першої премії .

У 1967 р. за рекомендацією заводу «Легмаш» повертається на навчання до медичного інституту. З заводським середовищем довелося розлучитися і зануритись у навчання, опановуючи медицину. Але в серці Володимира нутрує музика, поклик до неї не дає спокою в

академічній атмосфері медичного інституту. Бере участь у студентській художній самодіяльності, створює (юнацький) камерний оркестр, грає в ансамблі пісні і танцю «Трембіта», постійно займається музичною самоосвітою. Музичне училище прийшлося залишити через велике навантаження у медичному інституті. Його все глибше цікавлять секрети творчості Миколи Лисенка, Петра Чайковського, захоплюється пісенною творчістю Франца Шуберта, історією української музичної культури. Заглиблюється в своїх роздумах у пошуках відповіді, чому в такої надзвичайно музикальної нації, народну пісню якої називають апофеозом краси, окрім М. Лисенка немає більш нікого, хто б став в один ряд з Моцартом, Верді, Глінкою, Шубертом. Окрім цих глибоких культурно-історичних питань, наполегливо вивчає народну творчість. Невтомно подорожуючи карпатськими селами, записує її першоджерела, опрацьовує, старається заглянути безпосередньо в душу народу, зрозуміти його. Особливим об'єктом його пошукових мандрівок стає історія про чарівну квітку, про яку він довідався з книги Володимира Гнатюка «Коломийки», натрапивши на неї у бібліотеці свого батька. З того часу «троезілля – червона рута» не давали спокою юнакові. Він шукав розгадку таємничості чарівної квітки, в якій його творча душа відчувала силу високопоетичного символу. На Косівщині знаходиться новий варіант коломийки, а на Путилівщині, в Розтоках, записав легенду про загадкове чар-зілля: «Жовті квіти червоної рути раз у десять, а той і двадцять років полум'яніють червоним цвітом. Якщо її зірве людина, то не знатиме гіркоти розлуки і болю зради, а завжди відчуватиме щастя чистого кохання». Працював над піснею досить довго, переписуючи її безліч разів, опрацьовував текст, добивався композиційного лаконізму простоти і щирості народної пісні. Врешті, вдосконаливши написане і, довівши пісню до завершення, запропонував записати «Червону руту» на телебаченні. І ось настав цей доленосний момент для Володимира – 13 вересня 1970 р.. У прямій трансляції Чернівецькою телестудією програми «Камертон доброго настрою» звучать «Червона рута» і «Водограй» у виконанні Володимира Івасюка й Олени Кузнецової. Перед мільйонною глядацькою аудиторією Республіканського телебачення як і тисячами чернівчан, присутніх тоді на Театральній площі, повстали пісні-шедеври Володимира Івасюка.

Перший тріумф композитора приніс йому як і його пісням всенародну славу та любов. За короткий час «Червона рута» з образу легенди перетворилась у символ української пісні, усього найкращого, найчистішого у сучасній естраді. Мелодичною лірикою романтизму розбудила свідомість людей до своєї мови, культури, традиції. У сакральних почуттях «Червоної рути» - мільйони вбачатимуть вираз своїх почуттів до краси землі та природи. «Червона рута» своїм високим поетичним летом подолала національні кордони імперії, захопила серця людей по всьому світу, залишившись чарівною квіткою України. У 1971 році у виконанні ансамблю «Смерічки» під керівництвом Левка Дутківського, «Червона рута» перемогла на Першому (I-му) Всесоюзному фестивалі «Пісня – 71». На загальному концерті у Москві, в Останкіно, у супроводі естрадно-симфонічного оркестру під керівництвом Юрія Силантьєва разом із Василем Зінкевичем, Назарієм Яремчуком співав свою пісню і В. Івасюк. У тому ж році знімається один з перших модерних музичних фільмів тодішньої доби «Червона рута» режисера Романа Олексіва. Ідея фільму – створити розповідь про український ансамбль «Смерічка» і його роль у популяризації української естрадної музики з піснею «Червона рута» - однією з найпопулярніших пісень. У фільмі знімалися Н. Яремчук, В. Зінкевич, С. Ротару, для якої цей фільм став початком її професійної кар'єри. Поруч з музикою М. Скорика, Богдана Янівського, Левка Дутківського, Валерія Громцева у фільмі звучать пісні В. Івасюка «На швидких поїздах», «Мила моя», «Водограй», «Червона рута», «Залишені квіти» - вірші В. Івасюка, музика В. Громцева.

На підтвердження загальнонародної любові до пісні Івасюка долучається і журнал «Україна». У номері 9, за травень місяць 1971 року, на прохання шанувальників творчості композитора, поміщає ноти й текст «Червоної руги». Пісня «Червона рута» дала й назву новоствореному ансамблю Чернівецької філармонії, солісткою якого стала Софія Ротару.

У 1972 році успіх «Водограю». У виконанні ансамблю «Смерічка» з солістами Назарієм Яремчуком і Мирославою Єжеленко приносить перемогу для Івасюка в телевізійному конкурсі «Ало, ми шукаємо таланти» та на II-му Всесоюзному фестивалі «Пісня – 72». Як і рік перед тим, з Москви, з студії «Останкіно» на всі простори звучала українська пісня, - пісня Івасюка.

З весни 1972 року розпочинається новий, так званий, «Львівський період» у житті і творчості Івасюка, він переїздить до Львова. Тут продовжує навчання у медичному інституті, який через рік закінчить. Як майбутній лікар, досягаючи висот у медицині, продовжить навчання в аспірантурі, у професора Тетяни Митіної. Одночасно з навчанням у медичному інституті поступає до консерваторії на підготовче відділення. «Бо музики у душі було більше, ніж медицини». Івасюк у 1974 р. після закінчення підготовчого відділення поступає на композиторський факультет і стає студентом I-го курсу консерваторії в класі А. Кос-Анатольського. Івасюк мріє змінити становище «самодіяльного» композитора на професійного, тим розширити горизонти можливостей свого таланту.

Хоч Кос-Анатольський і характеризував позитивно Володимира як студента, проте відносин взаєморозуміння між ними не склалось. І це приведе до переходу Івасюка до класу тодішнього завідуючого кафедрою композиції Лешека Мазепи.

Незважаючи на усі перепитії життя, Володимир продовжує натхненно працювати. Для нього – великим щастям була постійна праця. Через неї на ґрунті свого таланту хотів робити щось корисне для людей, щось високе для мистецтва. І львівські 1974-1975 роки для молодого студента-композитора стали чи не найбагатші на події творчого життя.

Занурившись в атмосферу Львівської богемі, напише понад 70 нових пісень. Знайомство з Ростиславом Братунем та іншими поетами принесуть найплідніші роки пісенної праці. Пісні львівського періоду: «Кленовий вогонь», «У долі своя весна», - вірші Юрія Рибчинського; «Літо пізніх жоржин», «Незване моє кохання», «Вернись із спогадів», «Зимова казка» - вірші Ростислава Братуня; «Тільки раз цвіте любов», «Колискова вітру» - вірші Богдана Стельмаха; «Я твоє крило» - вірші Романа Кудлика; «Я ще не все тобі сказав» - вірші Степана Пушика; «Далина» - вірші Д. Павличка – стають етапними у пісенній творчості, відкривають «нового» Івасюка. На зміну романтично-народного періоду втіленого в «Червоній ругі» і «Водограю» прийшов новий характер творчості з його оригінальною новизною філософського наповнення, стрімким розвитком тематичного матеріалу, цілісністю структури форми. Новий естетичний закон, який доступний тільки йому і особисто стверджує у своїй пісенній творчості. Кожна із 107 створених пісень Івасюком має відбиток геніальності композитора. Будучи генетично благородною людиною, композитор за текстами для своїх пісень звертався тільки до джерел високої поезії. Співавторами у його пісенній творчості були такі визначні майстри українського слова як Дмитро Павличко, Олесь Гончар, Р. Братунь, Б. Стельмах, Р. Кудлик, Ю. Рибчинський, Микола Петренко, С. Пушик, Василь Бабух. Даючи пісні крила, неодноразово поєднував свій

музичний талант з поетичним. У такій «особистій співпраці» написав 15 пісень, серед яких популярні «Червона рута», «Водограй», «Я піду в далекі гори», «Пісня буде поміж нас», «Балада про мальви», «Я твоє крило». Володимир сам добре співав, мав гарного тембру тенор. Він неодноразово виконував свої пісні першим, визначаючи вокальний стиль написаного, а пізніше давав їх виконувати С. Ротару, В. Зінкевичу, Н. Яремчуку, Ігорю Кушплеру, Степану Степану, Олександрю Шпортько. І пісня так природно «лягала» на голос виконавця, що як висловились С. Ротару: «немов жила в ньому, була його, і хтось просто торкнувся струн душі і вони зазвучали». На таких міцних крилах злетіла Івасюкова пісня і заповонила музичний простір світу. «Якщо в пісні мелодія і слова прекрасні, вона може бути заспівана від душі кожним» - так охарактеризував надзвичайну популярність пісень болгарський співак і виконавець «Червоної рути» Бедрос Кіркоров. Масовий характер виконавства – найбільша їх особливість. Несучи універсальний світ почуттів, не знали ні національних кордонів, ні вікових меж. Як духовний стержень об'єднували молоде і доросле покоління однаковими для всіх цінностями життя. Кожному з виконавців й ансамблів хотілось доторкнутись до цих цінностей, наспіватись красою їх мелодій: і білоруським «Піснярам» - першим виконавцям - «У долі своя весна», польським «Но то цо», «Скальдове»; грузинському «Опера», українським «Смерічці», «Кобзі», «Самоцвети» і «Корабелі» - Росія. Почерк Майстра пісні належно оцінювали відомі композитори Олександра Пахмутова, Арно Бабаджанян, М. Скорик, Ігор Поклад. Всесвітньо відомий оперний співак Іван Козловський висловив авторові пісень своє захоплення словами: «Очарований. Дякую». Оце очарування та вдячність від почутого будуть супроводжувати Івасюкові пісні всюди, де б вони не звучали.

У 1974 р. «Водограй» у виконанні представляв українську пісенну культуру на Міжнародному фестивалі в Сопоті, Польща. Вперше в історії українська пісня сягнула висот перемоги на престижному світовому музичному форумі. Її автору висловлювали захоплення, аплодували поляки, німці, французи, іспанці, італійці, японці. Пісні Івасюка ставали піснями нашої землі, приносили славу Україні. «Для нас азіатів – скаже казахська співачка Роза Рилебаєва - творчість Івасюка, Україна асоціюється з центром Європи, центром культури». Вірменський композитор Олексій Екім'ян буде вважати як запорукою успіху писати пісні українською мовою. Японці будуть співати «Червону руту» як свою народну пісню.

А цією пам'ятною подією для Івасюка відзначиться 1975 рік. Музика до вистави «Прапорноносці» у Львівському драматичному театрі ім. М. Заньковецької за однойменним романом О. Гончара, режисер Сергій Данченко стає ще одним тріумфом творчості молодого композитора. Ця вистава на всесоюзному конкурсі, що проводився серед театральних колективів до 30-річчя Другої світової війни, була визнана кращою. Сам О. Гончар був дуже задоволений музичною частиною. На прем'єрі він висловився так: «Музика Івасюка врятувала виставу, надала їй цілісності». На жаль, залишились тільки музичні фрагменти, які називають тепер «Мелодія» і використані в однойменному фільмі. А тоді, коли музика була написана, пісні з вистави ще до її прем'єри вже були популярні, а музику до епізоду, коли героїня роману дізнається про втрату свого коханого, і тепер вважають шедевром української інструментальної музики. Критики відзначають дар оркестрового письма композитора. Новаторські використання джерел національної фарби в інструментальному звучанні відкрили нову сторінку в оркестровому аранжуванні, нові тембральні форми.

Невдовзі після «Прапорноносців» на прохання Б. Стельмаха напише музику до вистави «Мезозійська історія» у Дрогобицькому драматичному театрі. Перелік його творчого доробку

продовжують твори камерно-інструментальної музики, зокрема: «Сюїта-варіації» на тему української народної пісні «Сухая верба» для фортепіано, «Сюїта-варіації» для камерного оркестру; три п'єси для скрипки; «Осіньна картинка» - для віолончелі; три п'єси для фортепіано. Загалом 50 творів інструментальної музики складають частину творчого надбання.

Важливими подіями 1975 року стали і записи двох музичних фільмів: «Пісня завжди з нами» - режисер Василь Стріхович. Фільм знімався у милих серцю Володимира с. Розтоках, в якому у виконанні С. Ротару прозвучали 6 пісень Івасюка. Та фільм «Смерічка в Карпатах» - естонських режисерів Вірве Коппеля та Енне Хіон. У цьому фільмі теж звучать пісні Івасюка у виконанні С. Ротару, В. Зінкевича, Н. Яремчука. Показ фільму в Україні заборонять з причини синьо-жовтого тла, на якому знімали артистів.

Знаковою подією 1975 року буде початок роботи Івасюка над випуском платівки-гіганта в київському будинку звукозапису.

Такі бурхливі творчі події останніх років вимагали від Івасюка особливого ставлення до кожної з них. Зйомки фільмів, записи пісень, творчі поїздки, зустрічі забирали час у Івасюка. Хоч він уже мав славу і признання та для багатьох залишався просто студентом з обов'язками бути присутнім на заняттях, виконувати завдання, брати участь у громадській роботі. Йому пригадають всі дні відсутності і за пропуски занять виключать з консерваторії. Ще один жорстокий удар у житті, який йому прийдеться пережити...

Р. Братунь – Голова Львівської обласної організації Спілки письменників України, співавтор по піснях та шанувальник таланту композитора бере безпосередньо участь у відновленні Івасюка в консерваторії. І в 1977 р. він повертається на композиторський факультет. Йому хотілось вчитися, бо диплом випускника консерваторії давав право членства у Спілці композиторів і відкривав широкі можливості звукозапису, випуску нотних збірок. Навчання у класі Лешика Мазепи іде Івасюкові на користь. Поступовому поверненню Володимира до творчої діяльності сприяє розуміння та підтримка професора.

У 1977 р. особисто підготував до друку збірку своїх пісень. Але треба було пройти всі випробування, щоб збірка побачила світ у видавництві «Музична Україна», м. Києва. Йому, студентові консерваторії, всякими способами стараються не дозволити виданню збірки, бо тільки члени Спілки композиторів мають на це право. Члени художньої ради в лиці Ігоря Шамо двічі заперечували проти друкування збірки, мовляв: «...не так пише». Це єдина збірка пісень видана ще за життя композитора. До неї увійшли 9 пісень серед яких: «Балада про мальви», «Тільки раз цвіте любов», «Запроси мене у сни», «Кленовий вогонь», «Балада про дві скрипки» та інші.

Докласти надзвичайних зусиль доведеться Івасюкові і для завершення випуску платівки-гіганта, роботу над якою розпочав ще три роки тому. І аж тепер, у 1977 році, на фірмі «Мелодія», вийде його перша платівка під назвою «Пісні Володимира Івасюка співає Софія Ротару». Платівка мала величезний успіх, довелось додатково друкувати ще один тираж. І в 1978 р. платівка виходить у тій же (студії) фірмі «Мелодія» під назвою: Софія Ротару «Пісні Володимира Івасюка».

І ще однією важливою подією поповниться 1977 рік. Софія Ротару з піснею Івасюка «У долі своя весна» вдруге здобуде лаври переможця на Міжнародному фестивалі естрадної пісні у Сопоті.

У квітні 1978 року бере участь у Всесоюзному конкурсі молодих композиторів у Єревані, на якому піаністка Л. Десяткіна виконує його «Сюїту-варіації» на тему української народної пісні «Сухая верба».

У жовтні, того ж року, бере участь у Всеукраїнському злеті творчої молоді, на якому виконується «Сюїта-варіації» для камерного оркестру та відбувається прем'єра пісень: «Літо пізніх жоржин» на вірші Р. Братуня і «Нам спокій, друже, тільки сниться» на вірші Р. Кудлика у виконанні соліста Львівської опери І. Кушплера. Голова Спілки композиторів України Андрій Штогаренко, як і музичні критики з Одеси та Вільнюса, у своїй доповіді високо оцінив пісенну творчість Івасюка.

А вже в листопаді 1978 року перемагає на Всесоюзному конкурсі композиторів-студентів консерваторій, який відбувався у Москві. Отримує Дипломи переможця II-го ступеня за «Сюїту-варіації» для камерного оркестру та за «Баладу про Віктора Хара». В додаток до дипломів ще й нагороджений словами захоплення його оркестровою партитурою автором музики до балету «Спартак» Адамом Хачатуряном.

Він поспішав жити. І в цьому леті наповнював кожен день свого життя творчими планами, щоб встигнути втілити задумане. Встигнути... - написати цикл пісень для дітей на вірші Володимира Вовчука; працювати з Р. Братунем над створенням міського романсу; завершити роботу над партитурою кантати «Чуття єдиної родини» на замовлення Міністерства культури України; творити музику до вистави «Суд пам'яті»; працювати над оперою «Дарина», яка була б першою українською рок оперою на історичну тему – оригінальний твір з 30 пісень-арій, розрахований на голос Софії Ротару; розпочати працю над оперетою «Одруження журналіста»; закінчити духовий квінтет. Але не судилося здійснитись цим задумам, як і написанню нових симфоній, концертів, опер.

24 квітня 1979 року В. Івасюк повертався до Львова з вокального конкурсу у Хмельницькому, де був членом журі. Опівдні, за чийсь викликом по телефону, пішов у консерваторію і більше ніколи не повернувся до своєї домівки та рідних. Його тіло знайшли аж 18 травня на території військової частини у Брюховецькому лісі, неподалік Львова. Офіційній версії смерті Володимира Івасюка, оголошеною владою, ніхто не вірив. Ніхто не допускав, навіть у думках, щоб молодий, повний сили життя Володимир, міг вкоротити собі вік паском від плаща, обтягнувши ним свою шию і закинувши його на дерево. Люди переконливо вірили, що «хтось допоміг» йому в цьому, або сам «цей хтось» і зробив. Причин на таке твердження було достатньо.

У короткому житті Володимира Івасюка якась невидима рука вела його по дорозі долі з чорними мітками. Невипадково, йому студентові третього курсу медичного інституту запропонували переїхати до Львова. Такий крок мусів хтось полагодити на найвищому рівні в кабінетах тодішнього режиму. Чиясь рука викреслила ім'я Володимира Івасюка зі списків на здобуття Шевченківської премії за виставу «Прапороносці». Йому пригадають «комсомольський подвиг у поваленні вождя» і він не потрапить у Мюнхен у 1972 році на

Олімпійські ігри у складі артистичної делегації. Так само, у 1975 році, Володимир заповнював документи на поїздку у Францію, - на тому все й закінчилось. Він кумир молоді, делегат на з'їзді комсомолу отримує чудову характеристику на здобуття премії імені Островського, але премію не отримує. Від нього вимагають написання пісень про партію, комсомол, а Івасюк пише про чисті почуття людини, рідний край. Йому пропонують вступити в членство партії, а він не іде на компроміс зі своєю совістю і відмовляється. За два місяці до смерті з ним розмовляють катебісти стосовно гонорарів, які мав отримати за випуск платівок своїх пісень у Канаді, вмовляючи його передати ці кошти у «Фонд миру» в обмін на дозвіл відвідати Америку. Він не погоджується і це зробити.

Похорон відбувся 22 травня, символічно співпавши з днем перевезення тіла Т.Г. Шевченка на Україну. Як колись, прах Великого Кобзаря долав шлях на Каневські кручі, щоб звідти лунало на весь світ «Наша дума не вмере, не загине», так тепер, тут, у Львові, проводжали в останню дорогу українського Прометея, чия пісня палала вогнем невмирущості української пісні. Попри офіційну заборону понад 10 тисяч львів'ян провели Володимира Івасюка до місця вічного спочинку на Личаківському кладовищі. Р. Братунь, прощаючи свого побратима, у палкій промові над могилою сказав: «Останній шлях Володимира Івасюка встелений квітами і любов'ю його друзів з усіх кутків України. Його шлях встелений і ненавистю тих, хто ненавидів українську мову, пісню, хто ненавидів все, що єдналось у слові Україна».

Ті, хто ненавидів Івасюка ще за життя, боялися його і після смерті. Хтось тричі сплюндрує могилу композитора, незважаючи, навіть, на благання матері, заборонять встановити пам'ятник. Його ім'я схочуть стерти з пам'яті, заборонять його творчість. Пісні Івасюка перестануть звучати по радіо, виконуватись на концертах.

Але *Пісню* Володимира Івасюка не так легко було приборкати, заставити замовкнути. Вона вже давно, підхоплена народом, розправила крила, облетіла всі континенти. Українці, по всьому світу, натхненно продовжують життерід Івасюкової *Пісні*.

У 1980 році Український народний ансамбль імені В. Івасюка в Австралії випускає платівку з піснями композитора, чие ім'я носить колектив. У тому ж році, у Канаді, під назвою «Поклін Володимиру Івасюкові» виходить платівка у записі різних виконавців. У 1981 році фірма звукозапису Aron Record Company Inc. USA випускає платівку "Ukrainian Songs Volodymyr Ivasiuk" у виконанні ансамблів «Смерічка», «Ватра», «Водограй». У 1983 році Софія Ротару разом з ансамблем «Червона рута» випускають платівку "Canadian Tour 1983" на фірмі звукозапису Cansov Exchange Inc. Canada з піснями Івасюка.

В кінці 80-х років виходить і друкована продукція пісенної творчості композитора. У видавництві "Duma music" планується видання 6 випусків понад із 60 популярними піснями Володимира Івасюка в обробці Олеся Кузишина. Батько композитора, Михайло Івасюк, до глибини душі був зворушений, отримавши листа від О. Кузишина, такого змісту: «З приємністю висилаємо екземпляр II-го тому збірника пісень Вашого сина В. Івасюка у видавництві "Duma music».

До пісенної творчості Івасюка звертатимуться багато співаків української діаспори, для яких вона (творчість) буде духовним зв'язком з українством, а саме: мовою, культурою, традицією, вкаже шлях до віднайдення національного коріння батьків.

Окремим явищем у цьому напрямку є звернення до пісні Івасюка у творчості Квітки Цісик. Її виконання «Я піду в далекі гори», в якійсь мірі, перевищує прижиттєвий запис пісні композитора. Це шедевр музики, де краса вокального виконання та багатство інструментальної аранжировки злились в єдиний творчий порив, щоб до найдрібніших нюансів відтворити геніальність Івасюкової пісні.

У 1989 році відновлюється інтерес до творчості Володимира Івасюка на Батьківщині. Рівно через 10 років після смерті композитора, його ім'я, попри заборони влади, повернеться разом з «Червоною рудою», яка стає символічною назвою фестивалю естрадної пісні в Чернівцях.

«Червона рута» - як символ моменту свободи знову очолює нову хвилю національного Відродження. Пробуджує нові покоління до самоідентичності, наповнює національними ідеями, возвеличує дух борців революцій за свободу і незалежність українців.

Нові генерації українців, попри різноманітні естетичні впливи, завжди зверталися до творчості В. Івасюка. В ній, окрім народної пісні, вбачали найбільшу силу духовного джерела.

У 2000 році дует «Писанка», земляки Івасюка на студії звукозапису «Саме так», в Україні, випустили платівку «Пісні Володимира Івасюка». Телеканал СТБ Україна, в тому ж році, також, випустить у світ платівку з піснями Івасюка під назвою «Переможці міжнародних конкурсів молодих виконавців української естрадної пісні ім. В. Івасюка» та платівку «Володимир Івасюк «Я піду в далекі гори»» за участю різних виконавців.

У 2004 році повертається до творчості Івасюка і С. Ротару, записавши три платівки-гіганти.

Пам'ять про незабутнього Івасюка надихає на створення пісень про нього, зокрема: «А ви мене похороніть» - Віктора Морозова, «Відлуння вірності» - Олександра Святогорова; пісні, присвячені В. Івасюкові – «Минає день, минає ніч» - муз. Миколи Мозгового, сл. Ю. Рибчинського, «Скрипка грає» - муз. І. Поклада, сл. Ю. Рибчинського, «Пісня пам'яті» - муз. Татарченка, сл. Ю. Рибчинського. Співавтори пісень та друзі Івасюка напишуть вірші з посвятою йому: «Без тебе» - Б. Стельмах, «Я велетень» - Ю. Рибчинський.

Символом народної пам'яті улюбленому композитору буде відкриття Меморіального музею Володимира Івасюка – 4 березня 1999 року; присудження (посмертно) Державної премії України ім. Т.Г. Шевченка – 2 березня 1994 року; випуск монети Національним банком України на честь 60-ліття від Дня народження композитора. 2009 рік за рішенням Львівської та Чернівецької областей стали роком Володимира Івасюка. У 2009 р. Указом Президента України В. Івасюкові присвоєно звання – Герой України (посмертно). У 2011 р. стараннями Святослава Вакарчука, як мецената, відкриють пам'ятник композитору у Львові. У 2013 році Тарас Чубай, «Пікардійська терція», Павло Табаков, Оксана Муха разом з хоровою капелою «Трембіта»

створили музичний проект «Проект Івасюк», у рамках якого провели тур по Україні. У 2014 р. *Пісня* Володимира Івасюка виконується мільйонами патріотів Революції Гідності.

Час ніколи не зітре його ім'я з людської пам'яті. Був посланий самим Богом, щоб засвідчити невмирущість української народної душі.

P.S. Однієї суботи, зайшов з сином до Пластової домівки у Нью-Йорку. Сидячи в колі, молоді пластуни, під акомпанемент гітари співали «Водограй». Неподалік стояло фортепіано. Акомпануючи хлопцям, разом доспівали пісню. Тоді подумалось: «А й справді, вона – вічна».

Пісні композитора Володимира Івасюка

Володимир Івасюк, який прожив всього 30 років, за своє коротке життя написав 107 пісень, 53 інструментальних творів, створив музику до кількох спектаклів. Ми включаємо лиш п'ять з його найпопулярніших пісень, але заохочуємо розглянути всю творчість Івасюка!

* * *

Червона рута

Що таке «червона рута»? Червона рута пов'язана з українським святом Івана Купала. За переказами, в Карпатах росте цілюща рослина з червоними квітами, за допомогою якої можна повернути до себе кохану людину. На Гуцульщині та Буковині серед місцевої молоді побутують звичаї виходу в гори після того, як зійде сніг. Якраз у цей час — у травні-червні у високогір'ї розцвітає рододендрон карпатський, чудові рожеві квіти якого слугують підставою для численних романтичних легенд.

Рододендрон карпатський

Існують і інші погляди на те, яка саме рослина відповідає червоній руті. Одні вважають її квіткою роду Рута, інші — квіткою рододендрона жовтого, яка нібито чудом раз на якийсь час цвіте червоним. Обидва ці варіанти менш вірогідні, оскільки в місцевих говірках «рута» — це збірна назва трав'янистих рослин чи чагарничків загалом, а також важко уявити собі, що хтось називатиме «червоною» квітку явно жовтого кольору. Виходячи з цього, рутою (тобто рослиною) з привабливими червоними квітами є саме рододендрон карпатський.

Червона рута

вірш: Володимир Івасюк

*музика: Володимир Івасюк
1967–1970*

Ти признайся мені,
Звідки в тебе ті чари,
Я без тебе всі дні
У полоні печалі.

Може, десь у лісах
Ти чар-зілля шукала,
Сонце-руту знайшла
І мене зчарувала?

Приспів:

Червону руту
Не шукай вечорами, —
Ти у мене єдина,
Тільки ти, повір.

Бо твоя врода —
То є чистая вода,
То є бистрая вода
З синіх гір.

Бачу я тебе в снах,
У дібровах зелених.
По забутих стежках
Ти приходиш до мене.

І не треба нести
Мені квітку надії,
Бо давно уже ти
Увійшла в мої мрії.

Приспів.

Водограй

Задум «Водограю» навів Івасюкові Косівський Гук. Косівський Гук — це ряд водоспадів і великих порогів на р. Рибниці на південно-західній околиці Косова. Річка Рибниця бере свій початок від двох потоків, що стікають з-під схилів Ігреця та Писаного Каменя.

Пісня народжувалася в «муках творчості», довго викликала невдоволення. Івасюк вносив зміни в сюжет пісні і лише через певний час зміг написати варіант, який його влаштував. У цій пісні — вираз нестримного буяння молодості.

Косівський Гук

Водограй

вірш: Володимир Івасюк

музика: Володимир Івасюк

1970

Він:

Тече вода, тече бистра, а куди — не знає,
Поміж гори в світ широкий, тече, не вертає.

Обоє:

Ми зайдемо в чисту воду біля водограю
І попросим його щиро — хай він нам заграє...

Приспів:

Ой водо-водограй, грай для нас грай.
Танок свій жвавий ти не зупиняй.
За красну пісню на всі голоси
Що хочеш, водограю, попроси.

Струни дає тобі кожна весна,
Дзвінкість дарує їм осінь ясна.
А ми зіграєм на струнах твоїх,
Хай розіллють вони радісний сміх.

Вона:

Подивись, як сіру скелю б'є вода іскриста,
Ти зроби мені з тих крапель зоряне намисто.

Він:

Краще я зберу всі води й зроблю з них цимбали,
Щоб тобі, дівчино мила, вони красно грали.

Приспів.

Пісня буде поміж нас

«Пісня буде поміж нас» присвячена поетесі й письменниці Галині Тарасюк. Івасюк із нею познайомився восени 1970-го року. У той час він уже працював над цим твором. Якось Івасюка сестра Галя послухала один куплет і поцікавилася у брата, про кого це. Він різко відповів, що про Галю і попросив не заважати. Тоді сестра збагнула — Галина ж гарна, до того ще й гостроязика. Івасюк сам про неї часто говорив. Казав, що її прізвище — добра рима до його прізвища. Коли у жовтні Тарасюк запросила Івасюка на свій день народження, він переживав, бо не мав що їй подарувати. Хотів же подарувати щось дуже гарне, а пісня ще не була закінчена.

Пісня буде поміж нас

вірш: Володимир Івасюк

музика: Володимир Івасюк

1971

Пролягла дорога від твоїх воріт
До моїх воріт, як струна.
То чому згубився твій самотній слід —
Знаєш ти одна, ти одна.

Зимна осінь ще той слід листям не накрила,
Бо до тебе навесні я повернусь, мила.
Твої руки я візьму знову в свої руки,
Не розквітне поміж нас жовтий квіт розлуки.

Приспів:

Не ховай очей блакитний промінь,
Заспівай мені в останній раз.
Пісню ту візьму собі на спомин,
Пісня буде поміж нас.

Бо твій голос, бо твій голос — щедра повінь,
Я мов колос, зелен-колос нею повен.
Жовтий лист спаде і виросте зелений,
А ти в пісні будеш завжди біля мене.

Як зійдуть сніги із гір потоками,
Ой глибокими, навесні.
Забринить дорога та неспокоєм
Вдалині мені, вдалині...

Зимна осінь ще той слід листям не накрила,
Бо до тебе навесні я повернусь, мила.
Твої руки я візьму знову в свої руки,
Й не розквітне поміж нас жовтий квіт розлуки.

Приспів.

Я піду в далекі гори

Цей вірш народився в літі 1968 року, коли Івасюк пішов із друзями у гори. Вони часто збирали рюкзаки, їхали потягом до Яремчі, а далі пішки - під саме небо. Та того разу на ранок піднявся страшний вітер, потім несподівано пішов сніг, хлопцям довелося повернутися. Але цей буревій так вразив Івасюка, що дорогою додому, трясучись у плацкарті, просто на пачці цигарок він нашкрябав знамениті вірші.

Феномен цієї пісні у вічній молодості. Як і раніше, її люблять різні покоління та охоче переспівують молоді виконавці. Можна сказати, другу молодість пісня отримала у 90-х роках у виконанні Тараса Чубая (гурт "Плач Єремії").

Я піду в далекі гори

вірш: Володимир Івасюк

музика: Володимир Івасюк

1968

Я піду в далекі гори
На широкі полонини,
І попрошу вітру зворів,
Аби він не спав до днини.

Щоб летів на вільних крилах
На кичери і в діброви
І дізнавсь, де моя мила —
Карі очі, чорні брови.

Приспів:

Мила моя, люба моя,
Світе ясен-цвіт,
Я несу в очах до тебе
Весь блакитний світ.

Я несу любов-зажуру,
Мрію молоду,
І сади цвітуть для мене,
Як до тебе йду.

А як вітер з полонини
Полетіти не захоче,
Все одно знайду дівчину —
Чорні брови, карі очі.

Перейду я бистрі ріки,
І бескиди, і діброви,
І шляхи мені покажуть
Карі очі, чорні брови.

Приспів.

Балада про мальви

Образ матері Івасюк створив у пісні «Балада про мальви». Мати жде-не діждеться доньку з війни. А донька - ось вона, під вікном розцвіла мальвою. Мати, якій люди вклоняються до ніг за її подвиг, яка ніколи не перестане чекати... Було щось у цій пісні трагічно-пророче. Кожен звук, кожен інтонаційний зворот розкривав тему незнищенності життя, переходу однієї його форми в іншу, незнищенності материнської любові. І Володимир назвав спочатку «Балада про матір». Як зізнавався згодом у листі до свого співавтора Гури, дуже довго цю пісню тримав, беріг.

«Балада про мальви» й сьогодні залишається однією з найулюбленіших Івасюкових пісень. А ще тим, що в образі матері так відбивається доля матері й сина Івасюків. Софія Іванівна не змирилась зі смертю Володимира й завжди чекала його повернення.

Балада про мальви

вірш: Богдан Гура

музика: Володимир Івасюк

1975

Заснули мальви коло хати,
Їх місяць вийшов колихати.
І тільки мати не засне,
Мати не засне, —
Жде вона мене.

Приспів 1:

О, мамо рідна, ти мене не жди,
Мені в наш дім ніколи не прийти.
З мого серця мальва проросла
І кров'ю зацвіла.

Не плач, не плач, бо ти вже не одна,
Багато мальв насіяла війна.
Вони шепочуть для тебе восени:
«Засни, засни, засни, засни...»

У матерів є любі діти,
А у моєї — тільки квіти.
Самотні квіти під вікном,
Квіти під вікном
Заснули вже давно.

Приспів 2:

Як сонце зійде — вийди на поріг,
І люди схиляться тобі до ніг.
Пройдися полем — мальви буйних лук
Торкнуться твоїх рук.

Життя — як пісня, що не віддзвенить.
Я в мальві знов для тебе буду жить.
Якщо ж я ласку не встигла принести —
Прости, прости, прости, прости.